

Wiadomości krajowe.

Konwencyja względem dodatkowych artykułów do Kartelu trwającego między Austryją i Rossyją.

My Franciszek i t. d. i t. d. i t. d.

Szczęśliwie trwające stosunki przyjaźni i przymierza między Nami i Najjaśniejszym Cesarzem Wszzech Rossy, tudzież Królem Polskim, i wzajemna staranność dopomożenia wszystkiemi środkami Dobru obojstronnych Państw, spowodowały Nas i Najjaśniejszego Cesarza Wszzech Rossy do nadania większego rozciągu Kartelowi istnącemu względem obojstronnego wydawania zbiegów wojskowych z dnia 24. Maja 1815 r. także we względzie na wojsko odwodowe (rezerwowe), na milicję krajową i osoby zaciągowi podpadające, i do zapewnienia skutku niektórych, ziszczenia wspomnianego Kartelu tyczących się modyfikacy, przez wyraźne punkta ugody.

W skutek więc tego nastąpiła umowa między Naszymi i Najjaśniejszego Cesarza Wszzech Rossy i Króla Polskiego Pełnomocnikami, względem następujących określeń, iako artykułów dodatkowych do istnącego Kartelu z dnia 24. Maja 1815, które na dniu 26. Lipca 1822 formalnie podpisane zostały.

Artykuł 1. Oprócz zbiegów wojskowych z Armii czynnej, każdy ktokolwiek do zbrojnej sily obudwóch Cesarstw, to jest: do Austriackiej milicji krajowej albo rezerwy, równie iak i do pierwszego Polskiego odwodu należy, jeżeli bez paszportu lub podróznego (marszrutu) do Kraju drugiego Mocarstwa uchodzi, za zbiega wojskowego nważany i iako takowy, za poznaniem go nawet bez poprzedniczy reklamacy nazad wydany być powinien.

Art. 2. Każdy do wojsk iednego z tych dwóch Mocarstw nienależący poddany płci męskiej, który bez paszportu lub certyfikatu na granicy zatrzymany zostanie, za wtórzę uważany i iako takowy od granicy nazad zawrócony być ma, z wyjątkiem iednak mieszkańców nadgranicznych, których grunta linią granicy przecięte są i względem których przepisy arty-

kułu 20. Konwencyi z dnia 3. Maja 1815 w zupełnej mocy pozostają.

Art. 3. Wszyscy poddani płci męskiej do służby wojskowej przeznaczeni w szczególności zaś owi, którzy do drugiego odwodu Polskiego należą i ci, którzy w Austriackich listach spisowych pod nazwaniem: spisowi czyli konskrybowani zdolni, umieszczeni są, nawet wtedy, gdyby za paszportem należytym za granicę udali się, od tego momentu nazad zwróceniu być mają, iak skoro przez swój Rząd pojedynczo do służby wojskowej, bądź to w armii czynnej, lub w obwodzie, albo też w milicji krajowej, reklamowani będą.

Art. 4. Poddani iednego z układających się wysokich Mocarstw, do służby wojskowej drugiego z tychże, przyjmowani być nie powinni, jeżeli należycie nie udowodnią, że albo podług praw istnjących w ich oyczyźnie, od wszelkiego obowiązku służenia w wojsku, tak w armii, iak w obwodzie i milicji krajowej są uwolnieni, albo, że temu obowiązkowi już zażosyć czynili, albo nakoniec, że od swojego Rządu na przyjęcie służby w obcym wojsku pozwolenie otrzymali.

(Dalszy ciąg nastąpi.)

Uwiedomienie

C. K. Rządu krajowego.

I. Najjaśniejszy Pan najwyższą uchwałą z d. 12. Sierpnia r. b. i stosownie do przepisów Patentu z d. 8. Grudnia 1820, raczył Józefowi Maria Reali fabrykantowi i handlującemu woskiem, tudzież rafinatorowi cukru i wazystynu czyli Cremortartari, w Wenecyi w obwodzie kościoła parafialnego St. Maria formosa, mieszkającemu, nadać przywilej 15letni na wynalazek nowego postępowania, aby z najgorszego gatunku cukru zwanego *Mascowade* zrobić rafinowany, którym to sposobem cukier na zimno w każdej porze roku blichowanym i bez dodatku innych gatunków cukru, tylko przez bardzo mały ogień w ciągu 8 dni do zwyczajnego kształtu przywróconym być może; nadto oprócz oszczędzenia materiała opałowego i pracy rąk, i tę korzyść przynosi, że wydatek cukru jest daleko większy a

melis iak najlepszy i nierównie taniej iak do-
ład przedawanym bydz może.»

II. Nayaśnniejszy Pan naywyższą uchwałą z d. 21. Października z. r. i stosownie do przepisów Patentu z d. 8. Grudnia 1820, raczył Józefowi Sartori, właścicielowi C. K. uprzywilejowanej fabryki machin i towarów kruszcowych w Nowym Hirtenbergu u S. Wita, nad rzeką Tristing znaydującej się w Wiedniu, w miescie pod Nr. 1059 mieszkającemu nadadź 5letny przywilej na odkrycie zasadzające się na tem, że przez właściwe urządzenie żelazne sztaby, obręcze, blachy na wanny, kraty i pręty żelazne zamiast kucia młotem, walcem wyrabiać można.»

Wiadomości zagraniczne.

Chiny.

Nakazane przez Cesarza Chyńskiego roztrząsanie czynności Mandarynów, zapowiada ważne skutki, które zmienią handel z zagranicznymi krajami, a może go nawet zupełnie uchyla. Rząd tameczny widzi, iż od czasu otworzenia portów krajowych dla cudzoziemców, wzmógłszy się zbytki, występki i zepsucie obyczajów, pociągnęły za sobą powszechne ubóstwo. Przekonano się o mylności zdania, iakoby handel z bogactwami Chinczyków, a inne kraje ubożył. Wprowadzenie towarów rękodzielnianych, bawełny i opium za 12 do 15 milionów piastrow rocznie, okazało się bardzo szkodliwym dla tamecznego rządu. Zaczęły się już zatargi Anglików z Chinami, wkrótce dowiemy się ważnych nowin.

Wielka Brytania i Irlandya.

— Z Londynu d. 7. Grudnia. —

Z powodu wezwania Prezydenta Boyer, aby Ameryka Północna uznała niepodległość Hayti, tak pisze Gazeta Narodowa: »Byłoby rzuczą żażącą, gdyby nasz Kongres wchodził w związki, wysłał i przyzywał Posłów, słowem stanął na równy polityczney szali z Rzeczpospolitą Murzynów, którzy przez wymordowanie i wygnanie swoich Panów stali się wolnemi, gdy tymczasem Rządy niektórych naszych prowincy przedsięwzięły dziesiątkować należących do związku Negrów w poładniowey Karolinie, za poważanie się dokazania tegoż co pierwsi i tymże samym sposobem. Prześtańmy na prowadzeniu nieograniczonego handlu z wyspą Hayti; i ten poświęćmy raczëy, niż gdybyśmy mieli większą część związku na większe ieszcze niebezpieczeństwo narazić.«

Gazeta w ięzyku Niemieckim w Balti-

more wychodząca, tak się wyraża mówiąc o Anglikach: — »Przysyłają tu towary na wzór Amerykańskich dokładnie wyrabiane i takież same znaki mające, które równie tanio, a czasem nawet taniej, niż Amerykańskie przedaia, przy czëm z początku stratę ponoszą, ale gubią przez to Amerykańskie rękodzielnie i przypuszczają rękodzielnikom do zaięcia się rolnictwem, a tym sposobem i rękodzielnikom i rolnikom w sposobie do życia szkodzą. Musiemy przeto postarać się, aby członkami Kongressu naszego tacy ludzie zostali, którzyby zaięli się ocaleniem przemysłu kraju naszego i raczëy Amerykanom niż Anglikom w zapewnieniu korzyści sprzyjali.«

Portugalia i Brazylia.

Podług Dziennika rozpraw wzbraniała się Królowa Portugalii wykonać przysięgę na Konstytucyą. Wiadomość ta zdaie się potwierdzać następującym słownym odpisem listu Kanclerza Królowey Jmci pisanego na rozkaz tøy Pani do Prezydenta Kongressu Lizbońskiego. »Łaskawy Panie! Donna Karolina Joachima Królowa Portugalii, Algarbii i Brazylia moia Samowładczyni i Pani nie chce wykonać przysięgi na Konstytucyą z powodów mających źródło w iey sumieniu i godności. Chce raczëy nieszczęśliwy kraj ten opuścić niżeli przysięgą tą przystać na prawa które J. K. Mość trzyma za nierozsądne a nawet za karygodne. Sądzi, że iey posag wrócony zostanie, z którym iako Królowa będzie się mogła udać na bezpieczne miejsce, gdzie nie zawisła od iey domowi obcëy pomocy, żyć i umierać pragnie w pokoju ze znanomą sobie pobożnością, która iey aż do grobu towarzyszyć będzie i z religią, którą nad koronę przenięsta. Niech Bóg W Pana zachowuje łaskawy Panie! Narozkaz nayaśnniejszëy Królowey Jmci i t. d.«

Z Lizbony dnia 22. Listopada. — Gazeta rządowa tuteysza donosi o chorobie i śmierci Pana Fernandes Thomas, który naywięcey przyłożył się do odmiany polityczney w kraju naszym. Monarcha kazał się dowiadywać o zdrowiu iego.

Dnia 24. z. m. ogłoszono z rozkazu Królewskiego uchwałę Stanów obejmującą 46 artykułów, a znoszącą przeoraty trzech orderów wojskowych, i zmniejszającą klasztory obojey płci. Przytoczemy z nich ważniejsze. Zniesione są przeoraty wojskowych orderów Chrystusa, S. Benedykta i S. Jakóba, a dochody ich obrócone będą na potrzeby krajowe. Teraźniejsi Przeorowie pozostaną na swoim miejscu, ieżli gdzieindziej umieszczeni nie be-

dą, i pobierać mają rocznie 3000 kruszad. Będzie tylko w całym kraju 89 klasztorów reguły S. Augustyna, Benedykta, Bernarda, Hieronima, Brunona, Jana Ewangelisty, Pawła Pustelnika, Dominika, oraz XX. Karmelitów, Trynitarzy i innych. Dobrze zniesionych klasztorów wzięte będą na skarb.

Zdać się, iż wszystkie Gazety tutejsze spiknęły się na Ministra sprawiedliwości Jose da Silva Carvalho. Oskarżają go, iż oprócz względu na polecenia różnych osób, zdarzają się w wydziale jego wypadki, nieznanne w innych krajach; gdzie ścisła sprawiedliwość jest wymierzana. Podobną opieszałość postrzegano można w wydziałach wojny i potęgi morskiej. Stany upoważniają Ministrów do zaciągania pożyczek; zbiegli Europejczycy, osobiwie z Fernambuko, proszą Stanów i rząd o pomoc, a jednak nie się nie robi. Odpowiedzialność terazniejszych Ministrów jest dotąd czczem słowem; bo projektu do prawa w tej mierze jeszcze nie podano.

Z Rio-de-Janeiro d. 26. Września. — Rząd tutejszy używa dzielnych środków do odparcia zagrożonego napadu Portugalczyków. Kapcy złożyli w tym celu znaczne pieniądze. Dwa okręty wojenne mają być uzbrojone, i wojsko zostanie powiększone.

Słychać, iż pierwszym staraniem Kongresu naszego będzie zniesienie handlu niewolnikami.

Zamiast jednej Gazety, która tu za bytności Królewskiej dwa razy na tydzień wychodziła, mamy teraz 12 wychodzących codzień.

Hiszpania.

— *Z Madrytu d. 2. Grudnia.* —

Na posiedzeniu d. 1. b. m. naradzały się Stany o rzeczach skarbowych. Kommissya wniosła, aby ogólnie uchwalono 442 milionów 478,117 realów na potrzeby krajowe. Minister skarbu przypisywał wojnie domowej brak pieniędzy w kassie rządowej. Poborca w Tarragonie (rzekł Minister) donosi, iż z 300 wsi mających 300,000 ludności, tylko 13 nie dało się uwieść facyjonom. Mieszkańcy Barcelony, Katalonii, Travel, Girony i Nawary, są w podobnym przypadku. W innych prowincjach okazuje naród mało chęci do płacenia podatków, co zawsze bywa w burzliwych czasach, a Jenerałowie prowadząc wojsko przeciwko nieprzyjacielowi, nie mogą razem pomagać urzędnikom skarbowym.

Stany uchwały 37,309,309 realów na umundurowanie i uzbrojenie czynny milicyi Narodowej.

Król rozkazał prowincyją Arragonią ogłosić za będącą w stanie oblężenia.

Każdy urzędnik podejrzany o niesprzyjanie systematowi konstytucyjnemu w kraju naszym traci swoją posadę. Najwięcej odmian zaszło w Ministerstwie Wojny.

Tutejsza milicyja Narodowa zastępować będzie wojsko przez cztery miesiące, które wywdzie do Nawarry.

Jenerał Mina uda się do Arragonii, gdzie Jenerał Velasco zebrał 12,000 woyska, a w Kataloni zostawi 3 liczne korpusy pod dowództwem Costa, Milansa i Manso.

Odebraliśmy tu urzędową wiadomość o znakomitę zwycięztwie Jenerała Milansa odniesionem d. 22. z. m. pod San Pedro de Torello. Spalił oporne miasto, i przeszedł 500 mieszkańców, którzy się z Rojalistami połączyli, śmiercią ukarał.

Słychać o utworzenia korpusu środkowego pod dowództwem Jenerała Ballasteros, którego główna kwatery będzie w Madrycie.

Od granic Hiszpańskich d. 4. Grudnia. — Gazeta Urgelska pod d. 25. z. m. umieszcza następujący list Jenerała Romagosa pisany z Urgelu d. 23. Listopada: »Nieprzyjaciel nie posunął się jeszcze za Arfa i Pla de Montferrer. Sądzimy, iż chcąc wejść do Urgelu uda się manowcami przez dolinę Andora, gdyż zwyczajnym gościńcem nie mógłby posunąć się bez wielkiej straty. Mieszkańcy opuścili miasto, a okrutny Mina niezastanie nikogo, na kimby gniew swój wywarł. Nie można się obawiać o twierdzę; Urgel nie podda się.«

Dziennik Paryżki Gwiazda zapewnia, iż żołnierze woyska Wiary, którzy schronili się do Francyi, weszli znowu przez San Lorenzo de Arda do Hiszpanii. Rejencyja ma jeszcze nieco woyska w tem miejscu.

Z Puycerdy pod d. 1. Grudnia donoszą: »Dowiadujemy się za rzecz pewną, że Baron Eroles w towarzystwie 6 Officerów, między któremi było dwóch Pułkowników i koto 50 ludzi wojskowych udał się przez wzgórza Andorry do Sortu leżącego w dystrykcie Pailas, gdzie stanął 30. Listopada. — Wczoraj wieczorem zastrzelono dwóch rojalistów. Jeden z nich, którego było zatrudnieniem wybierać dla iazdy zdolne konie, sądził, że może spokojnie przebywać w Puycerdzie, w mniemaniu, iż zatrudnienie jego nie będzie mu za występki poczytane. Jutro tymże samym sposobem mają pięć innych osób rozstrzelać. — Z Manrezy donoszą, że w tém mieście panuje wielka boiżn. Dwadzieścia siedm

osób różnego Stanu tracono z powodu ich mniemań politycznych. Tego samego dnia rozbroiono milicyją, której sposobowi myślenia nie dowierzano; z niej opuściło miasto 700 ludzi, a wielka ilość przeszła do oddziałów Mizasa i Matavillasa.

Od granic Hiszpańskich d. 5. Grudnia. —

Słychać, że wojsko Wiary zostało rozproszone; nawet na mocnych stanowiskach utrzymać się nie mogło. Nie odważyło się stoczyć właściwej bitwy, a lubo wojsko Miny jest złe urządzone, przecież ma postawę wojska regularnego. Lecz za to rozpocznie się teraz w Hiszpanii wojna domowa; utworzą się tam guerrillas, którzy iak w czasie wkrócenia Francuzów, lub wprzód jeszcze za czasów Maurów, wiele dokazywali. Liberaliści Hiszpańscy starają się wprawdzie ucywilizować całą Hiszpanię; lecz co rozumieją przez ucywilizację, to nie wiadomo.

Od czasu zdobycia Castelfolit mnóstwo Hiszpanów przybywa do Francyi. Dnia 24. z. m. przybył do Perpignan oyciec Ministra Rejencyi Ortaffy. Wydawca Gazety Urgelskiej znajduje się w Pradeś.

Dziennik Toulouński donosi z Puycerda o całkowitem pobiciu Barona d'Eroles pod Belder dnia 28. z. m. Mina miał tylko 3,000 piechoty i 300 jazdy. Rójaliści rozpięchli się i sam Eroles ledwo się nie dostał w niewolę; lecz potrafił umknąć z 80 ludźmi do doliny Andora. Dnia 29 z. m. powstańcy opuszcili Puycerdę, gdzie wszedł Mina i ścigał ich do granicy.

Konstytucyoniści uwolnili także swoich iehców, których Rójaliści zostawili we wsi Esterri.

Okazanie się fregaty i bryga Francuzkiego pod Kadyxem, sprawiło wielkie wrażenie. Przystosobiono tam wyprawę wojennych okrętów Hiszpańskich do Ameryki.

Jenerał Konstytucyoniistów Torrijos ruszył dnia 28. z. m. w 6,000 ludzi. Oddział złożony z 300 ludzi posłał do Bilbao, inny z 800 ludzi dał na pomoc Jauregai (*el Pastor*), a trzeci nawet z 12 ludzi złożony zostawił nad rzeką Ebro. Sam nakoniec z 3000 ludzi, między którymi było 400 jeźdźców, wkro-

czył d. 30. t. m. do Pampeluny, wzmocniwszy za sobą wszystkie osady, a mianowicie osadę broniącą przeyscia przez Ebro. Tak więc nie długo dowiedniemy się o działaniach w piątym okręgu wojskowym. Guerguet i Ladson cofnęli się w góry Nawarry, a to dla połączenia się z O'Donnelem, który w 1500 ćwiczonego żołnierza stoi pod Lumbier.

Francya.

Podług doniesień z Perpignan z d. 4. Grudnia przybyli tam współczłonkowie Rejencyi Seo d'Urgelskiej. Przybyłemi są następujące osoby: Margrabia Mataflorida; syn jego; Ministrowie Gispert i Ortaffa; Barryno, lekarz; Barsyia, ialmużnik Margrabiego. Prefekt w Perpignan rozdzielił znaczną sumę między zbiegów Hiszpańskich. Każdy przejeżdżający pobierał z początku po 25 franków na drogę, lecz gdy ich liczba późniéj znacznie się powiększała, zmniejszono więc owę sumę do połowy. — Z Pau piszą pod d. 8. Grudnia: »Po bitwie pod Tabuenką 60 zbiegłych do Francyi Hiszpanów przejeżdżało przez nasze miasto dążąc do wojska O'Donnela. Bardzo podupadli. Przed kilkoma dniami iechało także przez miasto nasze do Nawarry kilku Oficerów i żołnierzy wojska Wiary.

— Z Paryża d. 10. Grudnia. —

Wczoray zrana dał Król Jmć prywatne posłuchanie Baronowi Uechtritz, Postowi Saskiemu, który złożył list Monarchy swego donoszący o ślubie Xiążęcia Saskiego Jana z Królowną Bawarską. Dnia 7. b. m. Poseł Rosyjski miał także podobne posłuchanie u Króla Jmci.

Onegdaj przybył tu Lord Clamwilliam, a wczoray Xiążę Wellington z Werony. Wspomniany Xiążę stanął u Posta Angielskiego.

Król Jmć oświadczył Xiędzu Fraissinons, iż mocno żałnie, że nie był obecny na posiedzeniu Akademii podczas przyjęcia jego; dodał, iż mowę jego z wielkiem nkontentowaniem przeczyta. »Lecz (rzekł Monarcha) wiadomo WPanu, co' Eschines powiedział o »Demostenesie: Trzeba go było słyszeć mówiącego.«

Poczytanie nadesłane w Grudniu r. z. ze Lwowa i z Prowincyi a dotąd nieumieszczony, nie służą dla Rozmaitości i z tego powodu nie będą weale umieszczonymi.

Na uczynione dwa zapytania odpowiadamy, że wynagrodzenie kosztów druku tylko za takie artykuły przysmować się będzie, które nie będą zdane dla Rozmaitości, na żądanie autorów, w Dodatku Gazety umieszczone być mają. W takim razie płaci się od wiersza drukowanego po 3 kr. M. R. i należytość ta przed wytłoczeniem żądanego artykułu złożona być ma.